

Tafsir Dergisi - Tafsir Journal

e-ISSN: 2792-078X

Cilt/Volume: 4, Sayı/Issue: 2 (Aralık/ December 2024): 117-127

Asr Sûresinin Bağlamında Zaman Yönetimi Time Management in the Context of Surah Al-Asr

Emine Yavuz

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi/
Kur'an-ı Kerim Okuma ve Tefsiri Anabilim Dalı
Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Theology
Sivas, Türkiye

e-mail: 38yavuzemine@gmail.com orcid.org/ 0009-0003-0959-233X

Makale Bilgisi/Article Information

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 06.08.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 25.11.2024

Yayın Tarihi/Pub Date: 31.12.2024

Atıf/Cite as

Yavuz, Emine. Asr Sûresinin Bağlamında Zaman Yönetimi, Tafsir Dergisi 4/2 (Aralık 2024), 117-127.

Yavuz, Emine. Time Management in the Context of Surah Al-Asr Tafsir Journal 4/2 (December 2024), 117-127.

İntihal/Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi/This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. Published by Tafsir Journal, Turkey.

<http://www.tafsirdergisi.com/index.php/tafsir/index>

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Asr Sûresinin Bağlamında Zaman Yönetimi

Öz

Zaman, insanlık tarihi boyunca dünüyle, bugünüyle ve yarınıyla hayatın ta kendisi olmuştur. İnsan onunla kendi varlığından haberdar olur. Kimi zaman sevinci, mutluluğu; kederi ve üzüntüyü yaşar, En önemlisi de onunla hayra ya da şerre kapı aralar. Zamanın telafisi, tekrarı ve değiştirilebilme özelliğinin olmayışı onu değerli kılmıştır. Tüketildikçe de bu değer daha da artmıştır. Bu denli değerli olan zaman Allah Teâlâ tarafından insana emanet edilirken gayesiz verilmemiştir. İnsan bu değerli emaneti iman, inanç, düşünce ve fikri dünyasıyla zenginleştirmelidir. Allah'ın rızasına uygun ve Allah'ın elçisinin örneğinde şekillendirmeli ve yönetmelidir. Allah Teâlâ, Kur'ân-ı Kerim'in özü mahiyetinde olan Asr sûresiyle insana dünya ve ahiret hayatının kurtuluşu için zamanı şekillendirmesi ve onu yönetmesi için gereken dört unsuru beyan etmiştir. Bunlar iman, salih amel, hayır ve sabrın tavsiye edilmesidir. Bu unsurlar doğrultusunda zamanı yöneten insan salih bir kul olmanın verdiği güçlü bir kimliğe ulaşır. Böylece Eşref-i mahlûkat olma özelliğini de devam ettirmiş olur. Bu makalede insanın zamanını nasıl şekillendirmesi ve onu nasıl yöneteceğini Asr sûresi bağlamında incelemeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Asr, Kâr, Zarar, Salih amel, Sabır.

Time Management in the Context of Surah al-'Asr

Abstract

Time, throughout human history, has been life itself, with its past, present, and future. Through it, humans become aware of their own existence. At times, they experience joy and happiness, or sadness and sorrow. Most importantly, through time, they open doors to either good or evil. The fact that time cannot be restored, repeated, or altered has made it valuable. As it is consumed, this value increases even more. This incredibly precious gift of time was not given to humans by Allah without purpose. Humans should enrich this valuable trust with faith, belief, thought, and intellect. It should be shaped and managed in a way that aligns with Allah's pleasure and follows the example of His Messenger. Allah, in *Surah al-'Asr*, which embodies the essence of the Qur'an, has revealed the four essential elements needed for a person to shape and manage time in order to succeed in both this life and the hereafter. These elements are faith, righteous deeds, goodness (*khayr*), and patience. By managing time in accordance with these elements, a person attains the powerful identity of being a righteous servant of Allah. In this way, they also maintain their status as the most honorable of all creations. In this article, we will attempt to examine how humans should shape and manage time in the context of *Surah al-'Asr*.

Keywords: *Surah-al-'Asr*, profit, loss, goodness (*khayr*), action, patience.

GİRİŞ

Kur'ân'ı Kerim, hayrın ve hakikatin aydınlığından uzak kalmış, zulmün ve yalanın karanlığını kendine gelecek diye sunan, nefsinin istek ve tutkularını yerine getirme telaşında yaşadığı sanal mutluluklarda kaybolan insanlığa kurtuluşları ve saadetleri için gönderilmiş en son ilâhî bir kitaptır. Bunu Kur'ân-ı Kerim şöyle anlatır:

“Allah onunla rızasına tâbi olanı selamet yoluna iletiyor ve izniyle onları karanlıklardan nura çıkarıp doğru bir yola hidayet ediyor.”¹

“Gerçekten bu Kur'ân, insanlara en doğru yolu gösterir. Salih amel işleyen müminlere kendileri için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler.”²

Kur'ân'ın muhatabı olan insan maddî yönüyle su ve topraktan oluşur. Fitratıyla, duygularıyla, arzularıyla ve kendine özgü yaşam kurallarıyla yaratılmışlar içinde bir başka varlıktır. Kur'ân'ı Kerîm'de, bu kendine özgü varlığın yaratılışını, hayatının önemini, yaratılış gayesini, dünyada bulunma maksat ve gayesine ait bütün soruların cevabını vermektedir.

Eşref-i mahlûk olarak yaratılmışların en şerefli kılınan insan,³ dünyevi tutkuları ve nefsi hazlarını okşayan her durumda ezelde verdiği kulluk sözünü iman ve ibadet bağlamında canlı tutabilmesi sermayesi olan zamanını, doğru kullanmasına bağlıdır. Onunla dünyevi ve uhrevi yükselişi ve mutluluğu yaşadığı gibi düşüşleri ve mutsuzluğu da yaşar.

İnsan zamanını doğru kullanmadığın da dünya hayatı ile ahiret hayatı arasındaki dengeyi bozar. Allah'a verdiği kulluk sözünden uzaklaşır. Dünyevileşmenin verdiği kibir ve gururla oyalanırken de ömrünün büyük bir bölümünü tüketmiş olur. Kur'ân-ı Kerim'de Allah Teâlâ bu konu da şöyle buyurmuştur:

“Bununla beraber kimin ömrünü uzatıyorsak, yaratılışında onu (gençlikteki kuvvet ve gücünü almak suretiyle) tersine çeviriyoruz. Hâlâ akıllanmayacaklar mı?”⁴ Öyleyse akıl sahibi insan dünyaya ve ahirete ait sorumluluklarını Allah Teâlâ'nın emirleri doğrultusunda ve peygamberinin uygulamalarının örnekliğinde yerine getirmelidir.

İnsanın hem dünyevi hem uhrevi aydınlığını ve hidayetini isteyen Allah Teâlâ, Kur'ân'ı Kerim aracılığıyla göndermiş olduğu Asr sûresiyle zamanı işlevsel olarak nasıl kullanılmasını haber verirken, kullanılmadığında da nasıl bir hüsrana uğranılacağını da haber vermiştir. Günümüz insanının yaşadığı hız ve haz onu sahip olduğu zamanı yetiştirememenin şikâyetini ve sıkıntısını yaşatmaktadır. Bu sıkıntısına çözüm olacağını inancıyla zamanını Asr sûresi bağlamında işlevsel hale getirmek. Tükettiği zamanın kendisine bıraktığı zarar ve ziyarı, iman ehli olup, amel-i salih işleyerek, hakkı ve sabrı tavsiye ederek kazanca dönüştürmek makalemizin konusunu oluşturmuştur.

Makale çalışmamız, araştırmanın konusu kapsamına dâhil olan kaynaklar incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Konuyla ilgili kitap,

¹ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili Meali*, (İstanbul: Eser Neşriyat, 1982), el-Maide 5/16.

² İsrâ Sûresi, 17/9.

³ İsrâ Sûresi, 17/70.

⁴ Yasîn Sûresi, 36/68.

tez ve makaleler incelenmiştir.⁵ Âyet meâlleri verilirken Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınlarından Hayrettin Karaman, Mustafa Çağırıcı, İbrahim Kâfi Dönmez ve Sadrettin Gümüş tarafından hazırlanan “*Kur’ân Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*” adlı eserden yararlanılmıştır. Kadim ve muassır tefsirlerinden Taberi’nin “*Câmiul Beyân’ı*,” Râzi’nin “*Mefâtihu’l Gayb’ı*” ve Kurtubî’nin “*el Câmî li-Ahkâmî’l-Kur’ân-ı*” Ömer Nasuh Bilmen’in “*Kur’ân’ın Meâl ve Tefsiri*” ve Elmalılı Hamdi Yazır’ın “*Hak Dini Kur’ân Dili*” faydalanılmıştır.

Asr suresinin mana bakımından Kur’ân-ı Kerimin özeti olma sebebiyle üzerinde birçok çalışma yapılmıştır. Fakat biz çalışmamızda Asr suresinin belirttiği mesajlarla insanın zamanının işlevselliğini ve yönetimini kazanmasının öncelik verilmesiyle diğer çalışmalardan ayrılmıştır.

1. Asr Sûresi Bağlamında Zamanın İşlevselliği

Asra yapılan yeminle başlayan ve insan hayatında zamanın önemi ve değeri arasındaki ilişki üzerinde duran bu sûrey-i celile de Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

Rahman ve rahîm olan Allah’ın adıyla...1. Asra yemin ederim ki, 2. İnsan gerçekten ziyandadır. 3. Ancak iman edip iyi işler yapanlar, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır. (Asr 103/1-3)⁶

1.1. Asr’ın Lügat Anlamı

Asr sûresinde geçmekte olan “Asr” kelimesi masdar olarak “hapsetmek, menetmek; vergi vermek, sıkıp suyunu çıkarmak” demek olan “asr”, isim olarak “dehr, mutlak zaman, özellikle içinde bulunulan zaman, karn yani seksen veya yüz senelik zaman dilimi, gündüz, gece, sabah, akşam, ikindi vakti” gibi manalara gelir.⁷ Müfessirler Kur’ân’ı Kerîm’de zikredilen “asr” kelimesini “ikinci namazı”, “mutlak zaman” “Hz. Muhammed’in (sav) asrı” (Asr-ı saâdet, Asr-ı nübüvvet) ve “ahir zaman” diye de tefsir etmişlerdir. Asra yapılan yeminle insan hayatının sermayesi olan zamanın önemine ve kıymetine dikkat çekilmiştir.⁸

Ömer Nasuh Bilmen, “asr”ın izahını yaparken şu değerlendirmede bulunmuştur: Bütün bu “asr” denilen şeyler: birer kudret eseridir. Nice hikmetleri ve faydaları içermektedir. Öyle bir kudret eserine yemin ise insanları uyandırmaya ve beyan olunacak şeylere dikkat nazarlarını çekmeye bir vesiledir ve daha nice işaretleri de taşımaktadır.⁹

Kurtubî, Allah’ın Asr sûresinde zamana yemin etmesini şöyle açıklamıştır: Yüce Allah asra yani zamana yemin etti. Çünkü durumların değişmesi sebebiyle zamanda

⁵ Abdurrahman Şahin, *Asr Sûresi Işığında Mutluluk Prensipleri* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 6.

⁶ Hayrettin Karaman vd., *Kur’an Yolu Meâl ve Tefsiri*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006), 5: 682.

⁷ Râgıb el-İsfehânî, *Müfredâtu Elfâzı’l-Kurân*, (Beyrut: Yayın Yok, 1992), 569.

⁸ Muhammed Eroğlu, “Asır” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991), 3:502.

⁹ Ömer Nasuh Bilmen, *Kur’ân-ı Kerim’in Türkçe Meâl-i Âlisi ve Tefsiri*, (İstanbul: Bilmen Yayınları, 1985) 8:4091

bir uyarıcılık ve bu hallerin değişmesinde yaratıcının varlığını gösteren deliller vardır.¹⁰

Zamana yemin edilerek onun insan hayatındaki yerine ve önemine dikkat çekilmiştir. Çünkü zaman, kendisi zaman üstü olan Allah Teâlâ'nın yaratma, yönetme, yok etme, rızık verme, alçaltma, yüceltme gibi kendi varlığını ve sonsuz kudretini gösteren fiillerinin tecelli ettiği bir varlık şartı olması yanında, insan bakımından da hayatını içinde geçirdiği ve her türlü eylemlerini gerçekleştirdiği bir imkân ve fırsatlar alanıdır. Yüce Allah böyle kıymetli bir gerçeklik ve imkân üzerine yemin ederek zamanın önemine dikkat çekmiş; onu iyi değerlendirmesi dünyasını ve ahiretini kazanması için doğru kullanmasını istemiştir. Fakat zamanı değerlendiremeyen ve doğru yönetemeyen insan ise sorunlarla karşı karşıya kalacağını, sûrenin devamında işaret ettiği gibi "hüsran" (ziyan) da olacağını haber vermiştir. Ziyandan maksat ahiret azabıdır. Çünkü ömrünü kaybetmek ve ahiret azabını kazanmak en büyük kayıptır.¹¹

İnsan ömrünü nerede harcadığını ve bunun hesabı olduğunu unutmaması da zarardandır.¹² İnsan hesabını vereceği ömrünün kıymetini bilmelidir. Onun kendisine gayesiz verilmediğini de akıldan çıkarmamalıdır.

1.2. Asr Sûresinin Konusu

Asr sûresi üç ayettir. Mekki sûrelerdendir.¹³ Üç ayetten meydana gelmesine rağmen ortaya koyduğu mana zenginliği ve ağırlığı sebebiyle insan hayatın da önemli bir yer işgal etmektedir. Allah Teâlâ, sınırsız kudretine ve hikmetine delalet eden dehre veya zamana kasem ettikten sonra, insanın her nefesinin sahip olduğu zamanı tüketmenin verdiği bir zararda olduğunu beyan etmiştir. Ancak tükettiği zamanını bu dört meşguliyetle meşgul edenlerin zararı kurtuluşa çevirdiklerinden bahsedilmektedir. Bunlar, sahih iman, salih amel ve birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye etmeleridir.¹⁴

Kur'ân'ı Kerim'de Allah Teâlâ, Tekasür sûresinde insanoğlunun dünya hayatın da ölene kadar sahip olduğu dünya malının çokluğuyla övünmesi, ömrünü buna harcaması, ahiretini unutmaması, Allah'ın emirlerine itaat etmemesi ve yasaklarından kaçınmaması fayda değil zarar getirdiğini bilakis bütün bu mallardan da sorguya çekileceğini haber vermiştir. Daha sonra Asr sûresinde de ise insanoğlunun dünya hayatında meşgul olması gereken şeyin mal çokluğu ile değil yaşadığı zamanını iman üzere salih amellerle meşgul edip birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye etmeleri telkin edilmiştir.¹⁵

Asr sûresi kısa olmakla beraber Kur'ân-ı Kerim'deki bütün söylem ve isteklerin özü sayılır. İmam Şâfiî'nin bu sûre hakkında, "Şayet Kur'ân'da başka bir şey nazil

¹⁰ Ebu Abdullah Muhammed bin. Ahmed el-Kurtubi, *Câmiul-Ahkami'l-Kur'ân*, çev. M. Beşir Eryarsoy (İstanbul: Buruç Yayınları, 2003) 19:327.

¹¹ Hayrettin Karaman vd., *Kur'ân Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir* (Ankara: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları, 2008) 682.

¹² Fahreddin Er Razi, *Tefsiri Kebir Mefâtihi'l-Gayb*, trc. Suat Yıldırım vd., (Ankara: Akçağ Yayınları, 1992) 23:389.

¹³ Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taber'i, *Cami'ul-Beyan an-Te'vil-i Âyi'l-Kur'ân* (1. Baskı), nşr. Mahmut Şakir El Haristani, (Lübnan/Beyrut: Dar Ehia Al-Turath Al-Arabi, t.y.).

¹⁴ Razi, *Tefsiri Kebir Mefâtihi'l-Gayb*, 23: 394.

¹⁵ Ebu'l Al'a Mevdûdî, *Tefhimu'l Kur'an*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 1991), 7: 103.

olmasaydı şu pek kısa sûre bile insanlara yeterdi. Bu sûre Kur'ân'ın bütün ilimlerini kucaklıyor" dediği nakledilir.¹⁶ Hadis âlimlerinden Beyhakî de, Hz. Peygamber (sav)'in ashabından iki kişi görüştükları zaman, biri diğereine Asr sûresini okumadan, daha sonra da selam vermeden ayrılmadıklarını rivayet etmiştir.¹⁷

İnsan en kıymetli sermayesi olan ömrünün tükenmesini durdurabilme gibi bir güce sahip olmayan bir varlıktır. Kendisine verildiği andan itibaren onu tüketerek sermayesinin azalmasını yaşamaktadır. Bu azalmanın getirdiği zararı telafi edebilmek için ömrünü Asr sûresinde bahsedilen unsurlarla örtüşün bir hayat yaşamalıdır. İman ile başlayan yaşamını iyi işler olan salih amellerle devam ettirmelidir. Bunları idrak ederken de yaşadığı olumlu olumsuz her durumda da hakkı ve sabrı tavsiye eden söylem ve fiilleriyle kendinin ve başkalarının yaşamını da yer almalıdır.

2. Asr Sûresi Bağlamında İnsanın Zarar ve Ziyana Uğraması

"İnsan gerçekten ziyana içindedir." ¹⁸ âyetinde geçen "Hüsran" kelimesi hasır kökünün mastarı olup sözlükte "sermayeyi kaybedip zarar etmek, ziyanda olmak, malın eksilmesi" gibi anlamlara gelmektedir.¹⁹ Taberi hüsran'ı helâk olma ve noksanlık olarak tarif etmiştir.²⁰

İnsanın Allah'ın (cc) emrettiği inanç esaslarına iman etmeyerek küfür ehlinde olması ve salih amellerini imanı üzerine inşa edilmemesine bağlı olarak dünya ve ahiret mutluluğunu kaybetmesidir. *Allah Teâlâ: "Kim, İslam'dan başka bir din ararsa asla kabul edilmeyecektir ve bu kişiler ahirette hüsran içerisinde olacaklardır."*²¹ Diye buyurur. Hüsran İnsanın ömrünün boşa gitmesi ve kişinin bütün manevi değerlerini kaybetmesidir. İmandan, hayırdan, Allah'ın hoşnutluğundan, İslam nimetinden yoksun olma durumudur. Dünyalıkların peşinde koşarken kazandığı zararın büyüklüğünü ifade etmek için hüsran denilmiştir.²²

Kur'ân-ı Kerim şu insanların hüsranda olduğunu açıklar: Allah'ın ayetlerini inkâr edenler, Allah'a şirk koşanlar,²³ Allah'a isyan edenler, ilahi buyruklara karşı gelenler, peygamberleri inkâr edip batılı seçenler, Hz. Muhammed'e (sav) inanmayanlar,²⁴ başına gelen bir musibet sebebiyle İslam'dan yüz çevirenler,²⁵ İslam'dan başka din arayanlar, imandan sonra inkârı seçenler, inkârcılara itaat

¹⁶ Eroğlu, "Asır", 3: 502.

¹⁷ Muhammed b. Ali eş-Şevkani, *Fethu'l Kadîr*, (Beyrut: Dara'l-Marehaf, 1412-1991), 1653.

¹⁸ Asr Sûresi, 103/2.

¹⁹ Muhammed Fuâd Abdalbâki, *Mu'cemu'l-Müfehre*, thk. Mansur Fehmi (Beyrut: Dâru'l Kutubü'l-Mısriyye, 1945), 231-232; Ahmet Nedim Serinsu, "Hüsran", *Dinî Terimler Sözlüğü Ansiklopedisi* (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2009), 150.

²⁰ Taber'i, *Cami'ul-Beyan*, 9/217.

²¹ Âl-i İmran 3/85.

²² Kadı Nasuriddin Ebu Said Abdullah Bin Ömer Bin Muhammed Eş -Şirazi-Beydavi, *Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil Beydavi Tefsiri*, çev. Abdülvehhab Öztürk (İstanbul: Kahraman Yayınları, 2013), 5/562.

²³ Nisâ Sûresi, 4/116.

²⁴ Mücâdele Sûresi, 58/5.

²⁵ Şurâ Sûresi, 42/30.

edenler, yeryüzünde bozgunculuk çıkartanlar²⁶, akrabayla ilgiyi kesenler²⁷ ve münafıklardır.²⁸

Asr sûresinin ikinci ayetin bağlamına göre mükellef olmayan, iyiyi kötüden ayıramayan çocuklar ile akli melekeleri yerinde olmayanlar dışında bütün insanlar, mutlak hüsrân ve zarar içerisindedirler. Zira insanın sermayesi yaşadığı ömrü olan zamandır. Alınıp verilen her bir nefesi onu tüketir ve sona doğru yaklaştırır. Yaklaşan bu son kimi zaman insana sevinci; kimi zaman da pişmanlığı getirir. Öyleyse insan ebedi kurtuluşu için zamanını Allah Teâlâ'nın bildirdiği unsurlar doğrultusunda şekillendirip yönetmelidir. Çünkü geçirdiği her bir zaman diliminin getirdiği bir sonuç onu beklemektedir. Bu durumu Kur'ân-ı Kerim şöyle açıklar:

*"Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur."*²⁹

*"Herkes kazandıklarına karşı bir rehindir."*³⁰

İnsan o sermayeyi veren sahibine geri ödeme günü olan hesap günü geldiğinde ancak kendisine kalacak kâra göre kendisini kurtaracaktır. Ya da zarara göre de hüsrân ve ziyanda olacaktır. İnsan hayatında geçen her nefes, her saniye bir niyet ve bir işe harcanır, ya da boşa harcanır. Eğer bu boşa harcandıysa bu bir zarardır. Eğer yerine getirilen iş mubah ve geriye bir yarar getirmediyse bu da bir çeşit zarardır. Zamanını itaat üzere doldursa bile kaçırdığı daha değerli bir iş söz konusu olabilir. Bundan dolayı kendisi için bu bir zarar ve ziyandır. Demek ki insan her halükârda zarar ve ziyandadır. Bununla beraber zamanın gecesi ve gündüzüyle insanı gölgesi gibi takip eden dünya imtihanı olan sıkıntılarını ve meşakkatlerini de düşünecek olursak insanın nasıl bir zorluk içinde olduğunu algılayabiliriz. Bunun yanı sıra insan her an nimet ve refah içinde bulunduğu düşünülse de bu durumun içinde de insanı bekleyen bir elem vardır. O elem de o nimet ve refahtan ölüm denen gerçeğe onlardan ayrılma duygusudur. Zira her geçen zaman onu ölüm denen gerçeğe yaklaştırmaktadır.³¹

İnsan, harcadığı her bir nefesinin akıbetini düşünmeli ve gerekli tahlili yapmalıdır. Kendisini bekleyen sonucun kâr mı zarar mı olduğunun tespitini yapıp ona göre alması gereken tedbirlerini almalıdır.

3. İnsanın Kurtuluşu

Allah Teâlâ: *"Ancak iman edip salih amellerde bulunanlar, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka."*³² Buyurmuştur. Bu ayetin mesajını irdelediğimizde insanlığın içinde bulunduğu zarar ve ziyana düşmekten koruyan fiilleri haber vermektedir. Bunların birincisi olan "iman" üzerinde durmaya çalışalım.

²⁶ A'râf Sûresi, 11/86.

²⁷ Muhammed Sûresi, 47/22-24.

²⁸ Nisâ Sûresi, 4/142.

²⁹ Necm Sûresi, 53/39.

³⁰ Tûr Sûresi, 52/21.

³¹ Çelik. "Asr Sûresiyle İnsanların Kurtuluşu" 1317.

³² Asr Sûresi, 103/3.

İman sözlükte tasdik etmek, doğrulamak, söylediğini kabullenmek, gönül huzuru ile benimsemek, karşısındakine güven vermek, ikrar etmek, şüpheye yer vermeyecek şekilde kesin olarak, içten ve yürekten inanmak anlamına gelmektedir.³³

Lügatta “amene lehu'nun manası,” saddaka ve i'temede aleyhi” (tasdik etti itimat etti) dir. “Amenebihi'nin manası, “Aykene bihi” (ona yakîn etti) dir. Kur'ân-ı Kerim gerçek imanın ne olduğunu şöyle açıklamıştır:

“Mü'minler onlardır ki Allah'a ve Rasûlüne inandılar, sonra şüphe etmediler.”³⁴ Buyrulmuştur. “Ey inananlar! Allah'a ve Rasûlüne inanın...”³⁵ Burada bizleri bir soru bekliyor. İman etmemiz istendiğinde nelere iman edilmesi isteniliyor? İman etmekten murat Allah'a iman etmektir. Sadece varlığına değil, aynı zamanda tek ilah olduğuna, şeriki olmadığına, insanların yalnızca ondan yardım dileyip, ibadet etiklerine Kelimeyi Tevhid'in esaslarına iman etmektedir. Resulullah'a inanmaktır. Onun Allah tarafından gönderilen yol gösterici olduğuna inanmaktır. Risaletle iman etmek aynı zamanda meleklerle, semavi kitaplara, peygamberlere ahirete inanmaktır. Bütün bu iman esaslarına inanan insan zaman dediği ömrünü iman ve ibadet fiilleriyle şekillendirmenin sözünü de vermiştir.³⁶ Bu şekillenme de dünya da ve ahirette mümin olarak anılmasına sebep olacaktır.

İnsanın en önemli özelliği, “inanan bir varlık olmasıdır. Kur'ân'ı Kerîm'de şöyle buyrulur: “Ey insanlar, siz Allah'a muhtaçsınız. Allah ise, işte O, hiçbir şeye muhtaç olmayan ve hamdedilmeye lâyık olandır.”³⁷ İnanma insanın “asli yapısına” uygun düşen bir bağlanmadır. İnsanın inanıp inanmama özgürlüğü vardır. Allah'ın ve fitratının ondan beklediği bu özgürlüğünü inanma yönünde kullanmasıdır. İnanmamak, fitrattan bir çeşit uzaklaşmaktır. “Küfür” denilen fiilde, Allah-insan arasındaki o kurtuluş bağının koparılmasıdır. Bu da insanın özvarlığının içerisinde olmamasıdır. Allah Teâlâ, “Allah'ı unutup Allah'ın da kendilerini kendilerine unuttuğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkmış kimselerdir”³⁸ diye buyurmuştur. Bu “kendini unutma”, insanda farklı şekilde ortaya çıkar. Bazıları sahte bir güvenlik duygusuna kapılarak “insan kendi kendine yeter” derler. Bazen bu anlayış da o kadar ileri giderler ki Kur'ân'ın ifadesiyle, “kendi heva ve heveslerini ‘Rabb’ yerine koyarlar.”³⁹ Böylece eşrefi mahlûkat olan insan esfeli safiline döner. Oysa kurtuluş iman ehli olmaktır.⁴⁰

İmandan sonra ikinci sırada zikredilen salih amel Kur'ân'ın birçok ayetinde iman ve salih amel olarak geçmektedir. Bazı ayetlerde ise bunlarla birlikte ahiret inancından bahsedilmiştir. Salih amelin faydası ve zorunluluğu, kötü amelin ise zararı ve yanlışlığı üzerinde ısrarla durulmuştur. Müslümanlar her fırsatta iman ve salih amele teşvik edilmiştir. “İman edip salih amel işleyenlere ne mutlu. Onların sonunda varacakları yer ne güzel”⁴¹

³³ Mustafa Sinanoğlu “İman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991), XXII: 212.

³⁴ Hucurat Sûresi, 49/25.

³⁵ Nisâ Sûresi, 4/136.

³⁶ Talat Koçyiğit, *Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri*, (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2016), 225.

³⁷ Fâtır Sûresi, 35/15.

³⁸ Haşr Sûresi, 59/19.

³⁹ Furkan Sûresi, 25/43.

⁴⁰ Selahattin Ayaz, *İslam Düşüncesinde İman Kavramı*, (İstanbul: Pınar Yayınları, 2012), 24.

⁴¹ Rad Sûresi, 13/29.

Allah, peygamberlerini iman edip salih amel işleyenleri karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için göndermiştir.⁴² Allah insanları diledikleri gibi davranmakta serbest bırakmıştır. Buna rağmen kötü davranışta bulunanların Allah'tan kaçıp kurtulacaklarını sanmaları ise büyük bir yanılıdır.⁴³

Kur'ân'da iman ile salih amelin beraberce zikredildiği ayetlere bakıldığında iman ile salih amel arasında kuvvetli bir bağ vardır. Gölge nasıl hareket eden bedeni takip ederse, aynı şekilde salih amel de imanı takip etmektedir. Nerede iman varsa orada salih amel de bulunur.

Kur'ân-ı Kerîm'de salih amel işleyip, yararlı iş yapanları bekleyen nimetleri şöyle haber verir. Güzel bir gelecek ve mutluluk,⁴⁴ bol rızık ve mağfiret,⁴⁵ tevbelerin kabul edilmesi,⁴⁶ kötülüklerin iyiliklerle değiştirilmesi, karanlıklardan aydınlığa çıkmaları,⁴⁷ cenneti kazandırması,⁴⁸ yüksek dereceler elde ettirmesi,⁴⁹ korku ve hüzünden emin kılınması,⁵⁰ çalışmalarını zayi etmemesi,⁵¹ iyi insanlar arasına dâhil etmesi,⁵² ilâhî rahmete kavuşturması⁵³ gibi daha birçok derece ve faziletlerden haber vermektedir.

İnsanları kurtuluşa ulaştıracak vasıfların üçüncüsü de "birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye etmeleridir". Hakkın tavsiyesi olduğunda şunu unutmamak gerekir insan nefsi, çok defa dünyevi arzularının esiri olmuş bu da onu hak yoldan uzaklaştırmıştır. Bu sebeple ki ona doğruyu hatırlatacak ve ziyana uğramaktan kurtaracak bir yakîne ihtiyacı vardır.

Keza insan karşılaştığı zorluklar karşısında birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye etmeleri ve güçlükleri hakka uyararak gidermeleri de kurtuluşun en önemli yollarından biridir. Kur'ân-ı Kerîm'de birçok yerde sabırdan bahsedilmektedir. Allah Teâlâ

"Ey Muhammed! Sana vahyolunana uy, Allah hükmünü verinceye kadar da sabret. O hüküm verenlerin en hayırlısıdır".⁵⁴ "Sizi biraz korku, biraz açlık ve biraz da mal, can ve ürünlerden yana eksiltmekle deneriz; Öyle ise, buna sabredenleri müjdele".⁵⁵

Sabır, İnsanın iyi bir iş yapması ve bu işi yaparken karşılaşılabileceği birtakım fenalıklardan kaçınması ve acıya tahammül gösterme gücüdür. Bu da iki şekilde gerçekleşir; Birincisi, yapılacak işin güçlüklerinin vereceği zorluklara katlanmak, ikincisi, o işi yaparken, haramdan kurtulmak için haramın insana sunduğu geçici haz ve tutkulara yenik düşmemek için sabretmektir.⁵⁶ Bütün bu anlatımlar kulun başıboş

⁴² Talak Sûresi, 65/11.

⁴³ Ankebut Sûresi, 29/4.

⁴⁴ Ra'd Sûresi, 13/29.

⁴⁵ Sebe Sûresi, 31/14; Hac Sûresi, 22/50.

⁴⁶ Furkan Sûresi, 25/71; Muhammed Sûresi, 47/2; Tegabün Sûresi, 64/9.

⁴⁷ Talak Sûresi, 65/11.

⁴⁸ Hac Sûresi, 22/14.

⁴⁹ Taha Sûresi, 20/76.

⁵⁰ Bakara Sûresi, 2/277.

⁵¹ Nisa Sûresi, 4/173.

⁵² Ankebût Sûresi, 29/9.

⁵³ Casiye Sûresi, 42/30.

⁵⁴ Yunus Sûresi, 109.

⁵⁵ Bakara Sûresi, 2/155.

⁵⁶ Koçyiğit, *Kur'ân-ı Kerîm Meal ve Tefsiri*, 462.

yaratılmadığını, dünya ve ahiret kurtuluşunu Asr sûresin de belirtilen mesajlar ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Asr sûresinin bağlamında zamanı inceleyip tefekkür ettiğimiz de sûrede yemin, zaman, insan, zarar, kâr, iman, salih amel, hakkı ve sabrı tavsiye gibi kavramların ve diğer verilen mesajların insanın kurtuluşu için yaşamında her daim olması gereken, kesintiye uğraması düşünülemeyen değerlerdir. İnsan yaşam yolculuğunda kimi zaman sevinci kimi zamanda mutsuzluğa ait zamanın karelerini yaşamakla karşı karşıyadır.

Asr sûresi insana verilen nimetlerin en kıymetlisi olan zamanını tüketirken düştüğü zararı kâra çevirmenin yolunu açıklamaktadır. Bu açıklamanın muhatabı olan insanda tükettiği zamanıyla oluşan pratik hayatına dikkat etmelidir. Onun getirdiği geçici hazların ve heyecanın bitmeyeceği yanılgısına düşmeden zamanının işlevselliğini Asr sûresinde bildirilen unsurlarla şekillendirmelidir. Bunun için de zamanı üzerinde söz sahibi olup onu doğru tercihlerle yönetmelidir.

Allah Teâlâ'nın zamana yemin etmesi, insanın zamanı iyi değerlendiremediği doğru yönetemediği gerçeğine dikkat çekmiştir. İnsan şunun farkına varmalıdır ki bulunduğu mekâna anlam kazandıran geçirdiği zaman dilimidir. Bu de gösteriyor ki insan zamanıyla hangi oluşumlara sebep olduysa bu da kendisinin kâr ya da zararına sebep olacaktır.

Allah'ın elçisi Hz. Muhammed (as.), insanın sahip olduğu iki büyük nimetin farkında olmadığını ancak onu kaybedince ya da eksilince fark edeceğini haber vermektedir. Bu hatırlatma da Asr sûresinin uyarılarını desteklemektedir. Öyleyse insan geçirdiği zamanın getirdiği zararı kâra çevirebilmesi ve kurtuluşu için yaşamın da iman, salih amel, hakkı ve sabrı taşıyan oluşumlara öncelik verip ömür diye yaşamaalıdır.

Çalışmanın Sonuna Eklenir: Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Finansman/Funding: Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder / The author acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Çıkar Çatışması / Competing Interests: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder / The author declare that have no competing interests.

KAYNAKÇA

Abdulbâki, Muhammed Fuâd. *Mu'cemu'l-Müfehre*. thk. Mansur Fehmi. Beyrut: Dâru'l Kutubü'l-Mısriyye, 1945.

Ayaz, Selahattin. *İslam Düşüncesinde İman Kavramı*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2012.

Beydavi, Kadı Nasıruddin Ebu Said Abdullah Bin Ömer Bin Muhammed Eş-Şirazi. *Envaru't Tenzil ve Esraru't- Tevil Beydavî Tefsiri*. Çev. Abdülvehhab Öztürk. İstanbul: Kahraman Yayınları, 2013.

Bilmen, Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlisi ve Tefsiri, İstanbul: Bilmen Yayınları,1985.

Çelik, Hüseyin. "Asır Sûresine Göre İnsanların Kurtuluşu". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 52 (2017):1313-1322.

Eroğlu, Muhammed. "Asır". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991.

Ersoy, Mehmet Akif. *Safahat*. İstanbul: Yason Yayıncılık, 1984.

İsfehânî, Râgıb. *Müfredâtu Elfâzı'l-Kur'ân*. Beyrut: Yayın Yok, 1992.

Karaman, Hayrettin vd. *Kur'ân Yolu Meâl ve Tefsiri*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006.

Koçyiğit, Talat. *Kur'ân-ı Kerim Meal ve Tefsiri*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2016.

Kurtubi, *Câmiuli-Ahkami'l-Kur'ân*, çev. M. Beşir Eryarsoy, İstanbul: Buruc Yayınları, 2013.

Mevdûdî, Ebu'l Al'a. *Tefhimu'l Kur'ân* (2. Baskı). İstanbul: İnsan Yayınları, 1991.

Razi, Fahreddin. *Tefsiri Kebir Mefâtihi'l-Gayb*. trc. Suat Yıldırım vd., Ankara: Akçağ Yayınları, 1992.

Serinsu, Ahmet Nedim. "Hüsran". *Dinî Terimler Sözlüğü Ansiklopedisi*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2009.

Soysal, Mehmet. "Asr Sûresinin Tefsiri Üzerine". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (1997), 1-14.

Şevkani, Muhammed b. Ali. *Fethu'l Kadîr*. Beyrut: DarAl- Marehaf, 1412-1991.

Tâberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir. *Cami'ul-Beyan an-Te'vil-i Âyi'l-Kur'ân* (1. Baskı). nşr. Mahmut Şakir El Haristani. Lübnan/Beyrut: Dar Ehıa Al-Turath Al-Arabi, t.y..

Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'ân Dili Meali*. İstanbul: Eser Neşriyat, 1982.